

מאת עודד גרנות

באישון לילה הלמו שני גפרתנים משופמים על דלת ביתו של "שקד", על אחת הגבעות הצופות אל רמת עמון. היו אלה אנשי השירות היחסי הירדני. הרחק משם, בדירתו הצנועה בשכונה ירושלמית, ערבה שנתו של מייק. כאשר עלה על יצועו באותו לילה, לא העלה בזעתו כי סיפור ההצלחה, שנמשך שלוש שנים, קרוב כל כך אל קצו היראמטי.

רק למחרת החל חשד כבד לקנן בלבו של מייק. "שקד" לא הופיע בשעת הקשר הקבועה, גם לא בשעה שלאחר מכן. ימים אחדים נקפו ושום אות או סימן מ"שקד" לא הגיע. לבסוף התברר: "שקד" נתפס.

סיפורם של "שקד" ומייק הוא סיפור אמיתי. תחילתו ב-1973, חודשים ספורים לפני שפרצה המלחמה, וסופו ב-1976. "שקד" היה מרגל שעבד בשירות הביון הישראלי.

הוא היה סוכן ערבי. רבים דומים לו במראם החיצוני. תוכל לפגוש כמותם בתצופות עמאן, דמשק או בירות - ולא תכדיל בינם לבין האחרים. פעמים הם יסכנו את חייהם כדי לגרוף ממון, פעמים כדי לשפר את מצבם של בני משפחתם. ומנגד, מן העבר השני, מפעילו של "שקד" - מייק, אחד מתוך חבורה של צעירים בשנות העשרים והשלשים שעושים את מלאכתם בצנעה, בחשאי הם נדרשים להפעיל לא רק ידע רב בערבית מדוברת, אלא גם הושיה וכושר אילחור ובטחון עצמי, יחד עם רגישות מיוחדת, הבנת הוולת, זכרון טוב וכושר ניהול - כדי לגייס את הסוכן, לשגרר ליעדו, לדאוג לכך שימלא את המשימות שהוטלו עליו כהלכה, להשתדל שלא ייתפס, ולבסוף - וזהו, אולי, ייחודם של שירותי המודיעין הישראליים - לחלצו מכל צרה שיקלע אליה, ואף מן הכלא, ולהחזירו בשלום.

מטבע הדברים, לא את כל סיפורם של "שקד" ומייק ניתן לפרוש מעל דפי העתון. אפשר לגלות רק טפח קטן, אגב הסוואת השמות האמיתיים, ובשינוי מסויים של העובדות. כל השאר ישאר, מן הסתם, חסוי למשך תקופה ארוכה.

דג שמן

היה זה באחד הימים הקרים של ינואר 1973. מייק ביקש ללכוד, דג שמן ברשת. הוא נטל את תיקו האישי של "שקד" והתרכז במידע שנצטבר בו: צעיר ערבי בן 30 נספת רמאללה, קומה בינונית, שיער שהור ומקורול, עינים חומות, שפם קצוק, תשע עד עשר שנות לימוד. "שקד" היה שם הקוד שניתן לו בכראוניה המודיעינית. אבל כשביל משפחתו וחבריו היה, "שקד" - ד.ע. - בן מסור למשפחתו, ועור לאביו בעבודתו החקלאית. כאשר פרצה מלחמת ששת הימים, עקר לירדן. הוא הקים משפחה והיפיש לו מקור פרנסה. עד מהרה נתקבל לעבודה בשגרירות הסעודית ברבת-עמון, כמשרתו האישי של השגריר.

מייק טרם הכיר את "שקד" באורח אישי. אבל מן התיק למד לדעת, כי ד.ע. נוהג לבקר מדי פעם את בני משפחתו בכפר שבגדה המערבית, בהם כמה אחים ואחיות, ולחזור לרבת-עמון. שני נתונים חשובים, שהודגשו בקו אדום ועבה הפכו את ד.ע. מטרה חשובה לגיוס עבור שירותי הביון: האחה, שנהפך מהר מאוד ממשרתו של השגריר הסעודי לאיש סודו וידימיני, והשגיח - שבן-דודו של ד.ע. חבר באחד מארגוני המחבלים

בסוריה. הרשת החלה להיפרש לרגליו של ד.ע. כעבור זמן קצר הגיעה ידיעה כי אביו של ד.ע. נפטר, וכי ד.ע. קיבל אישור לבוא לגדה הלהלוייה.

מייק הגיע אף הוא לטקס, וצפה בהלוויה מן הצד היתה זו המשימה הראשונה שלו כגיוס סוכנים, והוא היה נרגש. אם יכשל? מה יאמרו מפקדיו? מה יספר לחבריו? או החלה עבודת הפיכתו של "שקד" מאורח ירדני תמים לסוכן השירותים היחסיים של ישראל.

גורמים נוספים השתתפו במבצע. אחד מהם, הממונה, בא בדברים עם ד.ע. וסיפר לו על

"אני חושב שכך", חשף ד.ע. שני טורי שיניים לבנות.

איהוד משפחות? גיחש מייק. ד.ע. היתון בראשו. זה מכבר הגיש בקשת למימשל הצבאי לאיחוד משפחות, ולא נענה עד כה.

"אני חושב שאפשר לעזור", חייך מייק חיוך רב משמעי. "אני חושב שגם אני יכול לעזור במשהו", אמר ד.ע.

השניים לחצו ידיים, החליפו כמה מלות ברכה ופרשו בדומיה איש איש לדרכו. כל אחד הבין

המגישה בין מייק ו"שקד", כמי שראה אותה - במכחולו - העייר יאיר ענני

את הכוונה שמאחורי הפגישה. כעבור יומיים נערך כה פגישה שניה. הפעם לא בכית-קפה, אלא בדירת סתרים, בבנין מגורים באחת השכונות האמידות בירושלים. על דלת הדירה שלט קטן: משפחת חסון. אבל איש מן הדיירים האחרים בבנין אינו מכיר את המשפחה המסתורית, ואינו מנחש מה מתרחש בין כתלי הדירה. גם הפעם הקדים מייק ובה אל מקום המיפגש המוסכם, בקרן הרחוב הסמוך. כשהבחין מרחוק ביד.ע. פוסע לאיטו ברחוב התשוך בהליפת כהה, החל לצעוד לעבר בנין המגורים. ד.ע. הלך בעקבותיו. לא היה דרוש למייק יותר ממבט קצר כדי להבחין שהערבי הצעיר עדיין נרגש, אבל מתוח פחות.

"הבעיה שלך - עלא ראסי". אמר מייק ליד.ע. כשנכנסו השניים להדר המדרגות. כלומר, על ראשי, הכל יהיה בסדר.

ד.ע. נד בראשו בשביעות רצון. מעט מעט מתברר לו מה רצונו של מייק.

בדירה אין איש. מייק מווג, "קהוה" לתוך שני ספלונים מעשה בקיא ויודע. אחר כך, בלי כרכורי הקדמות, פותחים השניים בשיחה עניינית. לאט לאט ובסודיות הם בוחנים את סדרי עבודתו של ד.ע. בשגרירות הסעודית ברבת-עמון.

השגרירות הסעודית שוכנת באחד הרבעים המהודרים של רבת-עמון. מייק ו"שקד" מתחילים להתחקות במשותף אחר פעולותיו של השגריר - היכן הוא מבלה את זמנו, וכאילו שעות. מתברר פי "שקד" נוהג להקדים בדרך כלל אל בית השג"ר יריות בשבע וחצי בבוקר, ועד השניה עשר הוא

"יודים ישראלים", שיוכל לבטוח בהם ואולי גם להיעזר בהם. הוא לא תוכיר אף במלה אחת את מרות המשימה, וד.ע. סבר שמדובר בהברחת זהב. אבל עד מהרה התעורר בו החשד הראשון שלא בזהב מדובר.

הפגישה הראשונה נקבעה ליום חמישי בערב, ערב יום השבתון המוסלמי. במועד זה היה ד.ע. פנוי, ויכול היה למצוא, "אליבי" להיעדרותו. מייק המתין בקרן רחוב ירושלמי. הוא עישן סיגרית, ותחת זרועו היה עתון מקופל לפתע הכי חין ביד.ע. פוסע לאיטו בלוויית, הממונה. הוא קרץ ל"מתווך", הצטרף לשניים, והשלושה נבלעו בכית-קפה סמוך.

דירת סתרים

מתיחות רבה נסתמנה בפניו של ד.ע. כאשר התישבו ליד שולחן. אילו ידע פי מייק נרגש לא פחות ממנו, היה אולי נרגע במקצת. מייק נטל את היוזמה. לאחר כמה ברכות ניסוסין, בדיחה קצרה, שיחה בטלה על פוליטיקה ועל מזג האוויר, שאל: "יש כעית?"

"יש", השיב ד.ע. "קשות?" "קשות", חייך ד.ע. במרירות. "אבי נפטר, ואני רוצה לחזור לכאן עם כל בני המשפחה". "אתה חוזר", אמר מייק "בעזרת אלה", השיב ד.ע. "אפשר לעזור?" התעניין מייק.

המרגל שחזר מעץ התלייה

(סוף מעג' 7)

עם האויב הציוני, בעת ביקורו בגדה המערבית, באמצעות מכתבים בגידי פחם סודי, שנשלחו לכתובת בוח בחו"ל, וכן באמצעות טלפרינטר אלקטרוני.

ובהמשך: „ד.ע. צוייד במקלט רדיי גשיוגל, שקלט את שידורי המודיעין הישראלי בגל מיוחד ובצופן 350. הוא צוייד בשנאי קטן ובמכונת כתיבה של טלפרינטר אלקטרוני, והציווד הג'ל פורק לחלי-קים קטנים והורכב מחדש“.

ובמקום אחר: „המרגל החקשור עם קציני חי-מודיעין הצבאי הישראלי באורח אישי, וכן קיים קשר טלפוני בעת ביקורו בגדה המערבית, בנוסף למכתבים אשר שיגר לכתובת בחו"ל. השלטונות הירדניים עקבו אחר תנועות המרגל מההתחלה עד שנחטס בשעה ששיגר מברק בצופן אל האוייב הישראלי. נמצאו אצלו מכשירי שידור אלקטרוניים חדישים ביותר“.

ואחר כך: „ב-1974 גטע המרגל לסוריה כדי לפגוש שם קרובים, חברי ההתנגדות הפלשתינית. הוא שב משם עם ידיעות שנמסרו לשרותים הישראליים בתיווכו של סוכן מבחון. אותה שנה שלח דיווח על עובדי השגרירות הסעודית ועל המבקרים בה, באמצעות מכשיר רדיי שסיפקו לו הישראלים“.

„ב-1975“ סיפר „אל שעב“, „גתבקש על ידי הישראלים להשאר ברבת עמון כדי לדווח על המצב הפנימי, אף על פי שרצה לעזוב“.

רק בסוף, סיפר „אל שעב“, כי ד.ע. המרגל לטובת הציונים, נשפט ונידון על ידי בית דין לבטחון המדינה למוות ב"תלייה גור תדין, כתב „אל שעב“, אושר על ידי ממשלת ירדן.

מקץ חודשים אחדים, עוד לפני שיצאה שנת 1976, פגש מייק ב, „שקד“ באותה דירת סתרים ב"ירושלים. אותה שעה חגג „שקד“ עם בני משפחתו שהגיעו למקום מבטחים, ממש כמו שהבטיח מייק ב-1973 — שאיחוד המשפחה הוא „על ראשו“.

„שקד“ חי כיום עם משפחתו, שמח וטוב לב. מייק סיים אף הוא את תפקידו ועבר לתפקיד אחר, בכיר יותר, בשירותים החשאיים. אבל צעירים אחים רבים ממשיכים לעשות כעת את מלאכתם בחריצות רבה — ומשגרים סוכנים גוססים אל מעבר לקווים.

ט
ט
ט
ט
ט

ט
ט
ט